

Slovinci odkrivamo dežele ob Nilu

V *Kmetijskih in rokodelskih novicah* so 7. oktobra 1846 leta poročali o nenavadnih darilih; v Ljubljano sta iz daljnega Egipta prispela mumija in krokodil ...

Malo znano je dejstvo, da so k poznavanju Afrike pripomogli tudi Slovenci. O tem pričajo tudi v Narodnem muzeju Slovenije razstavljeni **ekspoziti**, ki jih danes na razstavi *Mumija in krokodil* lahko po več kot 170 letih spet vidite na enem mestu in v največjem obsegu do sedaj.

Razstava nas simbolno popelje na popotovanje po sledih treh **Kranjcev**, Antona Lavrina, Ignacija Knobleharja in Jožefa Švegla. Izmed dežel ob Nilu je gotovo Egipt tista, ki bo za vedno ostala v središču pozornosti raziskovalcev zgodovine, kulture, umetnosti, mitologije, arheologije, arhitekture in vsakdanjega življenja. Ni pa zgolj Egipt dežela, ki jo razstava *Mumija in krokodil* izpostavlja. Poleg staroegipčanskih predmetov so razstavljeni tudi **etnološki predmeti** drugih ljudstev ob Nilu. Med njimi je zbirka Ignacija Knobleharja, prvega zahodnjaka, ki mu je uspelo odpluti najnižje vzdolž Nila, v današnji Južni **Sudan**.

Naša zgodba se začne z Antonom Lavrinom, ki je bil avstrijski generalni **konzul**, doma iz Vipave. Kar 15 let, od leta 1834, je služboval v Egiptu in sodi med prve zbiratelje staroegipčanskih starin nasploh. Najpomembnejši predmet, ki ga je Lavrin poslal takratnemu Deželnemu muzeju, je še danes mumija svečenika A-keswy-te (Akesuita), edina človeška egipčanska mumija v Sloveniji, ki jo danes hrani Narodni muzej Slovenije.

Kot smo že omenili, razstava nosi ime po objavi v *Kmetijskih in rokodelskih novicah*, le da so novice nagačenega krokodila kot znamenitost postavile na prvo mesto, pred človeško egipčansko mumijo, ki pa je seveda pomembnejša pridobitev. Novica o prihodu mumije in krokodila je našla

svoje mesto v rubriki *Urno, kaj noviga?*

Krokodil je mlajši, iz 19. stoletja, medtem ko je mumija iz 7. stoletja pred našim štetjem. Gre za nagačenega samca nilskega krokodila, ki je bil najverjetneje ubit s sulico, saj ima pri glavi vidne vbodne rane. Na razstavi je na ogled tudi mumija krokodiljega mladiča. Egipčani namreč niso mumificirali zgolj ljudi. Med mumificiranimi živalmi najdemo tudi mačke in pse, pa tudi mumije ptic, predvsem svetih ibisov. To vrsto ptice so imeli stari Egipčani za sveto. Z njo so upodabljali boga Tota, ki naj bi bil izumitelj egipčanske pisave, hieroglifov.

Človeške mumije so stari Egipčani shranili v sarkofag, kamnito ali leseno krsto. V svetovnem merilu sta izredno dragocena egipčanska sarkofaga, ki ju je Lavrin poslal v Vipavo, za grobnico svojih staršev in sina. Na svetu je ohranjenih samo šest podobnih primerkov. Danes sta sarkofaga v lasti družine Lavrin-Hrovatin. Sarkofaga sta datirana v čas piramid v Gizi, približno 2450 let pred našim štetjem in imata obliko **stilizirane** egipčanske stavbe (vrata, okna, polstebri). To se ujema z verovanjem Egipčanov, da sarkofag predstavlja hišo za dušo umrlega. Prav tako so verjeli, da bo pokojnik lahko zapuščal svojo hišo (sarkofag) skozi vrata, upodobljena na notranji ali zunanji strani sarkofaga.

Sarkofag so stari Egipčani postavili v grobnico. Najbolj znane grobnice faraonov so bile piramide, vendar so umrle faraone Egipčani prvotno pokopavali v **mastabe**. To so grobnice, izklesane v kamnino in na vrhu zaščitene s težko, ravno streho. Grobnice naj bi vladarje varovale po smrti. Grobnice so bile polne raznovrstnih zakladov, saj so stari Egipčani verjeli, da bodo priloženi predmeti tudi po smrti služili pokojniku. Kraljevi grobovi so postali velikanske shrambe, v katerih nista bili shranjeni le hrana in obleka,

temveč tudi veliko sijajnih predmetov in draguljev, zlata in dragih kamnov. Veličastno okrašene grobnice so bile vedno zapečatenе, kljub temu pa so bile tatvine zelo pogoste. V staroegipčanskem verovanju je bilo pomembno, da se ohranita telo in ime. Narodni muzej Slovenije hrani edino človeško egipčansko mumijo v Sloveniji. Mumiji omenjenega svečenika smo poskušali omogočiti kar najbolj primeren prostor za njegov poslednji počitek. Dvorano smo oblikovali tako, kot so tedaj dejansko bile oblikovane **kamre** grobnic dvorjanov in svečenikov. Potrebno pa je poudariti, da najdbe ne pripadajo mumiji Akesuiti.

Gre za mumijo **svečenika**, neke vrste duhovnika, ki je služboval v **Amonovem templju** v kraju Karnak v Egiptu. Ime mu je bilo Akesuita. Živel je pred približno 2700 leti. Mumija pokojnika je dobro ohranjena. Ovita je z lanenimi povoji ter prekrita z okrasno mrežo. Na prsi je imela položen amulet **skarabeja**, ki simbolizira novo življenje. Mumijo so položili v leseno krsto, ki je v celoti poslikana in popisana z besedilom iz Knjige mrtvih, ki je ena izmed najstarejših zbirk z verskimi in **čarnimi besedili** na svetu. Napisi ob straneh razkrivajo pokojnikovo ime, njegov poklic ter imeni očeta in matere. Strokovnjaki so ugotovili, da je bil Akesuita ob smrti star okoli 50 let in ni umrl nasilne smrti. Ko je umrl, je bil že močno plešast, saj so lasje razvidni le ob straneh glave, drugje pa ne. Ignacij Knoblehar iz Škocjana na Dolenjskem je prvi Zahodnjak, ki se mu je uspelo prebiti najnižje ob Nilu in tudi njegova etnološka zbirka s predmeti iz današnjega Južnega Sudana je ena najstarejših v Evropi. S svojimi raziskavami in objavami v evropskem časopisju je celo vzpodbudil angleške **ekspedicije**, ki so pozneje rešile vprašanje izvira Nila.

Knoblehar je potoval z dolgo ozko jadrnico, ki jo je za potrebe svojih potovanj po Nilu dal okovati z železom. Ladjo je imenoval Stella Matutina ali Zvezda danica po naše. Knoblehar je med plovbo pisal tudi ladijski dnevnik. Dnevnik, razne skice in risbe so po njegovi smrti skrivnostno izginili, skupaj z njimi pa tudi mnogo podatkov o popotovanjih.

Ignacija Knobleharja je na nekem potovanju v Aleksandrijo spremljal **barijski** poglavar z imenom Muga, ki se je prebivalcem tega mesta zdel še posebej zanimiv. Muga je, kot vsi poglavarji njegovega plemena, s seboj ves čas nosil poseben lesen stolček. Na njem je podnevi sedel, ponoči pa mu je služil kot vzglavnik. Stolček ima noge oblikovane tako, da spominjajo na človeška stopala. Nogi sta bili povezani s prečkami, kar je poglavarju omogočalo kar se da priročno prenašanje stolčka iz enega mesta na drugega.

Jožef Švegel, doma iz Zgornjih Gorij, je bil prav tako kot Lavrin, avstrijski konzul v Egiptu. Švegel je zbiral arheološke spominke, da bi z njimi okrasil svojo razkošno vilo. V 19. stoletju, ko je Egipt postal žarišče zanimanja zbiralcev in pri

roki ni bilo dovolj gradiva, da bi lahko oskrbeli stranke, so Egipčani pridno kopirali predmete, celo v muzejih. Enega izmed njih lahko vidimo tudi na naši razstavi. Ta predmet je spodnji del sedeče ženske postave, ki ima na desni in zadnji strani stola vrezanih nekaj velikih znakov, ki na prvi pogled spominjajo na hieroglife, v resnici pa so brez pomena.

SLOVARČEK:

KMETIJSKE IN ROKODELSKE NOVICE: slovenski časopis, ki je izhajal v letih 1843 – 1902.

EKSPONAT: predmet, ki je postavljen na ogled, na primer v muzeju.

KRANJCI: prebivalci nekdanje pokrajine, ki je obsegala območje današnje Gorenjske, Dolenjske in Notranjske.

ETNOLOŠKI PREDMETI: so v pomoč pri preučevanju kultur različnih narodov.

KONZUL: oseba, ki v tujini prestavlja svojo državo in tam deluje v njeno korist in korist njenih državljanov.

SUDAN: država v Afriki.

STILIZIRANO: upodobljeno na zelo preprost, poenostavljen način.

MASTABE: prve grobnice starih Egipčanov. Bile so pravokotne oblike in grajene iz opeke, sušene na soncu. Spodnji del grobnic je bil izklesan v skalo.

KAMRA: manjša soba v grobnici, kamor so stari Egipčani postavili mumijo pokojnika.

EGIPČANSKI SVEČENIK: oseba, ki je opravljala verske obrede. Svečeniki so tudi pripravljali koledar in izvajali mumificiranje.

AMON: glavni bog v starem Egiptu.

TEMPELJ: stavba, v kateri se odvijajo verski in duhovni obredi. Za staroegipčanske templje so skrbeli svečeniki.

SKARABEJ: upodobitev sončnega boga Amona Raja v obliki hrošča. Takšne amulete so stari Egipčani pogosto postavljali nad srce mumificiranega trupla, tako da so bili hrošči nadomestek srca. Tega so pri mumificiranju stari Egipčani namreč odstranili iz pokojnika.

ČARNA BESEDILA: čarobna, čudodelna besedila.

EKSPEDICIJA: potovanje, navadno z namenom raziskovanja.

BARIJCI: plemo, ki je živelo na območju današnjega Južnega Sudana.

Viri:

Kajfež, T. et al., 2014, *Mumija in krokodil. Slovenci odkrivamo dežele ob Nilu. Katalog razstave. Ljubljana: Narodni muzej Slovenije.*

Lurker, A., 1991, *The gods and symbols of ancient Egypt. An illustrated dictionary. New York.*

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Spletna izdaja. ZRC, 2000. Dostopno na <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>.

Wikipedija. Spletna enciklopedija. Dostopno na <http://sl.wikipedia.org/>.

